

ИВАН ПЪРВАНОВ
ДРОГА

ПЪТУВАНЕ ВЪВ ВЪЛШЕБНИЯ Ц СМЪРТОНОСЕН
СВАТ НА ДРОГАТА Ц АЛКОХОЛА



София, 2022

© Иван Първанов, автор, 2022

© Виктория Видевска, художествено оформление, 2022

© Издателство Ерове, 2022

ISBN 978-619-7313-22-2

СЪДЪРЖАНИЕ

| | |
|---|-----|
| Увод | 7 |
| История на дрогата от гревността до днес | 11 |
| Дрогата създава и разрушава империи | 25 |
| Опиумните войни между Великобритания и Китай | 39 |
| Опиумната война в Златния триъгълник | 42 |
| Нарковойните в Близкия изток | 45 |
| Алкохол и дрога през Втората световна война | 51 |
| Студената война на уискито и водката | 104 |
| Пороците на днешните гържавници по света | 133 |
| Дрогата в науката | 138 |
| Дрогата в изкуството | 151 |
| Жестоката цена на успеха в Холивуд | 151 |
| Дрогата и възшебния свят на музиката | 205 |
| Великите наркомани, майстори на словото | 237 |
| Водка тече в кръвта на съветските творци | 275 |
| Пияните и дрогираните майстори на четката | 296 |
| Дрога и рекорди в света на спорта | 300 |
| Наказанията за притежание и пласиране на дрога по света | 339 |
| Полезна и здравословна информация за наркотиците | 353 |
| Приложения | 405 |
| Конвенция на ООН за упойващите вещества | 406 |
| Конвенция на ООН за психотропните вещества | 411 |
| Заклучение | 415 |
| Бележки | 418 |
| Библиография | 430 |

УВОД

Бизнесът с наркотици е един от най-печелившите наред с оръжейния и този с живата плът. През 2009 г. в световен мащаб търговията с опиати е донесла на производителите и разпространителите си печалби от над 70 млрд. долара. А десет година по-късно числата вече са три пъти по-големи и надхвърлят 200 млрд. долара. Според данни на Службата на ООН по наркотиците и престъпността около 5% от цялото световно население поне веднъж през живота си е опитвало дрога. А около 30 млн. са зависими до такава степен, че се нуждаят от незабавно лечение.

Според статистиката на Службата най-употребяваната дрога е марихуаната, която редовно ползват около 183 млн. души по света. На второ място са амфетамините с 37 млн. потребители, а на трето наркотиците от рода на опиума и производните му, от които се възползват 35 млн. души. Екстази употребяват 22 млн., а кокаин – 17 млн., сочат данните от годишния доклад на Службата за 2016 г. Като тенденция през последните години се наблюдава нарастване на производството на опиати и кокаин. Отглеждането на растението кока

за периода 2013 – 2015 г. се е увеличило два пъти, а с 30% е скочило и производството на хероин. Нараснали са пазарите в Северна Америка и Европа, но най-голям ръст на потребление на опиатни наркотици има в Африка, в страните от т.нар. Южен маршрут за трафик на дрога от Афганистан за Европа. Това са: Кения, Танзания, Замбия, Мозамбик, Нигерия и Кот д'Ивоар. В Азия пък все повече се засилва пазарът на амфетамини.

Годишно в света умират около 190 – 200 хиляди души след употреба на наркотици. От тях 25% са в САЩ, като само през 2015 г. броят на починалите от дрога там надхвърля 52 хиляди. Изнесените от Службата на ООН данни и числа звучат доста стряскащо. Но в действителност те вероятно дори са по-ниски от реалната ситуация. Която наистина е ужасяваща. Никой не може да извърши преброяване на наркозависимите на планетата Земя. Но техният брой със сигурност е не десетки, а стотици милиони. Те са различни по националност, пол, възраст, социална принадлежност и професия. От бедни момчета от тъмнокожите малцинства, обитаващи бордеите и гетата на американските мегаполиси, до ексцентрични богаташи от света на политиката, изкуството и шоубизнеса. Днес, в началото на 21. век, дрогата е проникнала навсякъде и като гигантски октопод е оплела в пипалата си всички сфери на обществения живот. Хората, насочили се към наркотиците най-често за спасение от лични трагедии и за забравя, намират страдания и болезнена смърт. Дали обаче наркотиците са най-смър-

тоносния порок и дали само те трябва да бъдат определяни като „дроза“?

Според тълковния речник понятието „дроза“ включва и други вещества, които оказват упойващо влияние върху човешкия организъм, като цигарите и алкохола. И ако някои са склонни да погледнат с пренебрежение и с насмешка на твърдението, че те също водят до пристрастеност и са не по-малко вредни и опасни от същинските наркотици за човешкото здраве и живот, ето малко повече информация.

Според Дейвид Нъм, американски експерт по пристрастяване към наркотични вещества, алкохолът е втората най-пристрастяваща субстанция сред всички дрози след хероина. Според Нъм и колегите му около 22% от хората, опитали веднъж в живота си поне едно питие, ще развият зависимост към алкохола. А по данни на Световната здравна организация през 2012 г. над 3 млн. души са починали от заболявания, причинени от злоупотребата с пиячка. Другият „безвреден“ порок, пушенето, се намира на пето място в класацията на Нъм и колегите му. През 2002 г. Световната здравна организация обявява, че по нейни изчисления по онова време в света има над 1 млрд. пушачи, а до 2030 г. никотинът ще вземе най-малко 8 милиона жертви.

Появата на повечето наркотици в началото не е криминално явление. Те не се създават в нелегални лаборатории и не се продават тайно и с пароли. Точно обратното. Повечето от разпространените днес дрози се

създават законно и легално, предписват се от лекари и се продават от фармацевтите в аптеките и дрогерите като лекарства. Как тези вещества от лекарства се превръщат в порок и убиец, ще стане ясно по-нататък в тази книга. Нейната цел е да покаже огромното значение, което дрогата във всичките и разновидности има върху световното и човешкото развитие. Понятието „дрога“ тук е използвано в широкия му смисъл и включва не само класическите признати наркотици, но и алкохола като пристрастяващ, вреден и опасен за човешкото здраве и човешкия живот. Изводът, който аз направих за себе си, слагайки точка на последното изречение, бе, че дрогата управлява света във всичките му сфери. При това не от днес и вчера. И че една голяма част от откритията, без които човечеството днес не може да си представи живота и ежедневието, както и някои от най-великите произведения на културата и изкуството, са създадени под въздействието на дрогата. Как това е възможно, всеки един от Вас, скъпи читатели, ще разбере сам. И сам ще направи собствените си изводи. Приятно четене и пътуване във вълшебния, но и смъртоносен свят на дрогата.

ИСТОРИЯТА НА ДРОГАТА ОТ ДРЕВНОСТТА ДО ДНЕС

Историята на наркотичните вещества е много стара. Дрогата съпътства човешкия бит от времето на първобитнообщинния строй, с появата на племената и родовете, на вождовете, жреците и езическите божества. Никога няма да стане ясно кой е първият племенен вожд или жрец, потърсил единение с божествата чрез опияняващи вещества, предизвикващи изпадане в онова неземно усещане, в което видения и реалност се смесват в едно, а боговете слизат от небето и проговарят на посветения. Но с пълно основание можем да кажем, че първите наркомани са първобитните шамани. А веществата за доближаване и сливане с божествата са най-често от растителен характер.

На остров Тимор още преди 13 хил. години местните жители използват ядките арека, известни като бетелни орехи. Те съдържат алкалоида ареколин, който предизвиква забавяне на пулса, свиване на зениците, повишено отделяне на слюнка и стомашен сок и засилен мускулен тонус. Т.е., казано по друг начин, тези орехи са си били чиста проба природен допинг. Около 8 хил. г. пр.Хр. индианските племена от Северна и Южна Аме-

рика пък използват като наркотик пустинния кактус пейот, чийто сок предизвиква халюцинации. Под въздействието му индианските шамани изпадат в транс и общуват с божествата и с духовете на предците. Впрочем пейотът и днес се използва често като наркотик в тази част на света. Американските индианци от дълбока древност използват още и коката, чийто листа гъвчат, за да бъдат винаги свежи, бодри, както и срещу заболявания. С листа от кока обработват и получените по време на битка рани, за да ги предпазят от възпаление. Всъщност според експерти по наркотичните вещества в оригиналния си вид чай, сварен от листата на кока, е напълно безвреден и действа като чаша силно кафе. Примесите, които се добавят в него обаче, както и злоупотребите с дозите, са тези, които го правят вреден и дори смъртоносен.

Около 9 – 8 хил. г. пр.Хр. в Северна Африка за общуване с богове и духове шаманите използват псилоцибинови гъби, наричани още „магически“, предизвикващи халюцинации. В Древен Египет жреците винаги имат погръка стръкове син лотос, чието действие може да бъде сравнено с това на днешното екстази. То предизвиква отпускане на организма, падане на задръжките, отпадналост и блажен сън. Ето как го описва древногръцкият поет „Омир“ в своята „Одисея“: „Това растение ограбва всяка воля. Веднъж вкусил от него, човек не желае да се върне в страната си“. *1

Едно растение, използвано на цели три континента: Азия, Северна и Южна Америка, в продължение на веко-

ве е степенното седефче, известно като зърнеш. Алкалоидът хармин в него е мощен антидепресант, който може да се използва като стимулатор на човешкия организъм при вирусни болести.

Повече сведения за използваните наркотични вещества имаме от времето на Древна Гърция и Древен Рим. Една от най-често използваните там дроги е маковият опиум. В гръцката митология макът е цветето на боговете на съня, нощта и смъртта. В Древен Рим най-известният лекар Гален се изказва възторжено за опиума и за положителното му действие при лечение на различни заболявания. Обяснение на обезболяващите свойства на мака дава и Плиний Стари в книгата си „Естествена история“. Първите писмени сведения за използването на опиум обаче са от далеч по-рано, още от времето на Шумер и Акад. От намерените писмени сведения става ясно, че хората от онова време са наричали опиума *gil* (радост). Днес той е основна съставка на няколко от най-разпространените дроги, сред които са хероинът, морфинът и кодеинът.

Най-разпространената в наши дни дрога – марихуаната, или канабисът, също има дълга история. Названието идва от асирийската гума *quannabo* (ароматност). Предполага се, че по време на военните походи от Асирия, тя се разпространява в цяла Азия, а след това идва и на територията на Европа. Интересен факт е, че в китайската митология съществува т.нар. конопена дева. Това е безсмъртна фея, символ на еликсира на живота и

покровителка на жените девственици. Древногръцкият историк Херодот твърди, че канабисът е пренесен в Европа от скитите за пръв път през 484 г. пр.Хр. Той описва отношението на скитите към канабиса така: „Те хвърляха конопеното семе направо върху горещите камъни, дишаха дима и виеха от удоволствие“.*² Историкът разказва и за това, че траките също много добре познават конопа и го използват с лечебна цел.

Най-старата запазена марихуана отпреди 2700 години пр.н.е. е открита в Западен Китай. При разкопки на гроб на местен шаман археолозите попадат на торба със 789 г канабис в нея. Чаят от марихуана се използва и от сикхите в Индия като религиозна напитка, която се пие на церемонии в чест на бог Шива.

На същата географска ширина като заместител на марихуаната се използва индийското орехче, което има успокоително действие. В Китай са открити и първите сведения за употреба на хашиш. Те са от 3 хил. г. пр.Хр. от времето на император Шен Нун, който пуши хашиш, за да лекува разсеяността си.

И тъй, като казах, че ще разглеждам понятието „дрозга“ в широк смисъл, ето няколко думи и за алкохола и тютюневите изделия. Подобно на останалите видове дрога алкохолът също води началото си от зората на човешката цивилизация. Смята се, че е открит в Средна Азия, която е родина на дивото грозде.

Най-ранното познато питие е виното, за родина на което се спрегат Двуречието, Иран, Месопотамия и днешна Грузия. А неговата поява се датира около 6 хил.

г. пр.Хр. За създаването на това питие, наречено „амброзията на боговете“, има различни легенди. Според една от тях в двора на персийския цар имало грозде в широки делви, предназначено за консумация извън сезона. При проверка обаче една от делвите била изхвърлена, тъй като сокът в нея бил изгубил своята сладост и бил сметнат за отровен. Една от царските наложници имала силно главоболие, което не минавало с нищо. Тя не можела да спи и решила да изпие отровата от изхвърлената делва, за да се свършат най-после мъките ѝ. Малко след като изпила чашка от пиетието, тя заспала. А когато се събудила, от болката в главата ѝ нямало и следа. Жената разказала за чудото на всички в царския двор. Когато царят научил за лечебната напитка, започнал да направят големи количества от нея и оттогава виното започнало неизменно да присъства на царската трапеза. Това, разбира се, е само една легенда. Никой не знае кой, кога и по какъв повод е открил ферментацията на гроздето и превръщането му във вино. Със сигурност обаче това е най-ранният познат алкохол с изцяло природни съставки.

След виното идва ред и на бирата. Най-ранните сведения за нейното съществуване са от около 3500 г. пр.н.е. при древните шумери и вавилонци. При тях бирата е божествено питие, което имат право да консумират само жреците. Производството на кехлибарената течност е поверено в ръцете на млади и девствени момичета, обrekli се да служат на боговете. Бирата е и основна част от божествената церемониалност. А владетелят Хамурапи дори издава закон, с който се предвижда наказа-